

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı tarafından Anayasanın 98. ve TBMM içtüzüğünün 96. Maddelerine göre yazılı olarak yanıtlandırılmasını saygılarımla arz ederim. 04.11.2025

Barış BEKTAŞ
Konya Milletvekili

Günümüzde endüstriyel gıda üretiminin neredeyse tamamında çeşitli gıda katkı maddeleri kullanılmaktadır. Bu maddeler; ürünün raf ömrünü uzatmak, tat ve koku profilini iyileştirmek, rengini daha cazip hale getirmek, yapısını stabilize etmek veya tüketici algısını olumlu yönde etkilemek gibi teknolojik amaçlarla gıdalara ilave edilmektedir. Ancak, bu katkı maddelerinin insan sağlığı üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkileri konusunda bilimsel tartışmalar halen devam etmekte; özellikle bazı katkı maddeleriyle ilgili olarak kanserojen potansiyel, alerjen etki, hormonal bozulmalar, çocuklarda hiperaktivite, metabolik hastalıklarla ilişkili riskler gibi ciddi endişeler gündeme gelmektedir.

Türkiye’de gıda katkı maddelerinin kullanımı ve denetimi 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu” ve buna bağlı yönetmelikler çerçevesinde yürütülmekte olup, bu alandaki düzenlemeler büyük oranda Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumludur. Bununla birlikte, mevzuatın uygulanması, denetimlerin sıklığı, analiz laboratuvarlarının kapasitesi, üretici firmaların beyanlarının doğruluğu ve tüketicilerin bilgilendirilme düzeyi gibi birçok başlıkta kamuoyunda haklı soru işaretleri oluşmaktadır.

Ayrıca ülkemizde her yıl on binlerce farklı gıda ürünü üretilmekte veya ithal edilmektedir ve bu ürünlerin önemli bir kısmı işlenmiş gıdalardan oluşmaktadır. Özellikle okul kantinlerinde, market zincirlerinde ve çevrim içi platformlarda satılan ürünlerde yer alan katkı maddeleri bakımından çocuklar, yaşlılar, kronik hastalığı bulunan bireyler gibi hassas grupların etkilenme

riski daha yüksektir. Bu nedenle sadece katkı maddelerinin yasal olup olmadığı değil, maruziyet düzeylerinin ölçülmesi, toplum genelinde toplam alım miktarının izlenmesi, ve risk değerlendirmelerinin dinamik olarak güncellenmesi de büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de katkı maddelerine yönelik yapılan laboratuvar analizlerinin sonuçları, mevzuata aykırı ürün oranı, firmalara uygulanan idari yaptırımlar ve toplatılan ürünlerle ilgili verilerin kamuoyu ile şeffaf biçimde paylaşılmadığı yönünde eleştiriler mevcuttur. Ayrıca etiketleme süreçlerinde kullanılan katkı maddelerinin açıkça belirtilip belirtilmediği, “doğal aroma”, “E kodları” veya “gıda bileşeni” gibi örtük ifadelerle kritik katkıların gizlenip gizlenmediği de denetime muhtaçtır.

Diğer yandan, gıda katkı maddesi veri tabanı oluşturulması ve bunun kamuya açık, sorgulanabilir, izlenebilir bir şekilde yapılandırılması yönünde kamu beklentisi bulunmaktadır. Tüketiciler, hangi ürünlerde hangi katkı maddesinin ne miktarda kullanıldığını kolayca öğrenebilmelidir. Bu şeffaflık, hem tüketici hakkının bir gereği hem de sağlıklı gıdaya erişim hakkının bir parçasıdır.

Son yıllarda bazı ülkelerde halk sağlığı politikaları kapsamında belirli katkı maddeleri yasaklanmış ya da sınırlandırılmıştır (örneğin ABD’de titanyum dioksit, bazı sentetik boyalar vb.). Bu kapsamda, Türkiye’nin bu gelişmeleri ne ölçüde izlediği, bilimsel risk değerlendirmeleri çerçevesinde hangi katkılarla ilgili yeniden değerlendirme süreci başlattığı da merak konusudur.

Bu nedenlerle, katkı maddelerinin yasal zeminine dair genel çerçevenin ötesinde; uygulama, denetim, laboratuvar kapasitesi, cezai yaptırım, topluma bildirim mekanizmaları ve özel risk gruplarının korunması gibi pek çok kritik başlıkta mevcut durumun Sayın Bakanlık tarafından kamuoyuna açıklanması zaruridir.

Bu bağlamda;

1. Türkiye’de üretimine ve ithalatına izin verilen gıda katkı maddelerinin toplam sayısı kaçtır? Bunlardan kaç E kodu taşıyan Avrupa Birliği tanımlı katkı maddeleridir?
2. Bakanlığınız tarafından, katkı maddelerinin izin süreçlerinde kullanılan bilimsel risk değerlendirme modelleri, ADI (Acceptable Daily Intake) hesaplamaları ve güvenlik sınırları hangi bilimsel kaynaklara dayandırılmaktadır? EFSA (Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi) veya Codex Alimentarius kararları birebir mi uygulanmaktadır?
3. 2020–2025 yılları arasında Bakanlığınıza bağlı birimler tarafından katkı maddesi içeriği

yönünden analiz edilen gıda numunesi sayısı kaçtır? Bu analizlerin:

-Yıllara göre dağılımı nasıldır?

-Ürün grubu bazlı (süt ürünleri, et ürünleri, atıştırmalıklar, çocuk ürünleri, içecekler vs.) dağılımı nedir?

-Denetimlerin kaç ihbar, kaç rutin denetim, kaç ithalat denetimi kapsamında yapılmıştır?

4. Aynı dönemde katkı maddeleri bakımından mevzuata aykırılık tespiti yapılan firma veya ürün sayısı kaçtır? Bu aykırılıklar en çok hangi katkı maddelerinde yoğunlaşmıştır?

5. Kamuoyunda tartışmalı olan bazı katkı maddeleri (Sodyum nitrit/nitrat, benzoik asit ve türevleri, sülfidler, aspartam, asesülfam-K, sakarin gibi tatlandırıcılar, titanyum dioksit, alüminyum bazlı emülgatörler vb.) için Türkiye’de uygulanan maksimum kalıntı limitleri nedir? Bu limitler AB ile kıyaslandığında daha mı gevşek, daha mı sıkıdır?

6. Bakanlığınızın katkı maddelerine ilişkin yürüttüğü toplum maruziyeti izleme programı var mıdır? Yani, vatandaşların ortalama katkı maddesi tüketim düzeyini belirlemek üzere yapılan ulusal çapta araştırmalar mevcut mudur?

7. Son 5 yıl içinde, katkı maddesi kullanımı nedeniyle geri çağrılan veya toplatılan ürün sayısı kaçtır? Bu ürünlerde tespit edilen sorunlu katkı maddeleri hangileridir? Bu durumlar kamuoyuna nasıl duyurulmuştur?

8. Bakanlık tarafından yapılan etiket denetimleri kapsamında;

- Etiketlerde katkı maddelerinin yetersiz, yanlış veya yanıltıcı beyanı nedeniyle işlem yapılan ürün sayısı kaçtır?

- “Doğal aroma verici”, “renklendirici madde” gibi genel ifadelerle hangi katkıların üstü örtülmektedir?

- Son üç yılda bu konuda kaç firmaya cezai yaptırım uygulanmıştır?

9. Türkiye’de piyasaya sürülen işlenmiş gıda ürünleri için katkı maddesi denetimi hangi aşamada yapılmaktadır?

- Üretim öncesi formül onayı (ön bildirim) zorunlu mudur?

- Ürün piyasaya çıktıktan sonra rastgele numune analizi yapılmakta mıdır?

- İthal ürünler için gümrük aşamasında katkı maddesi yönünden analiz yapılmakta mıdır?

10. Bakanlığınız bünyesinde veya iş birliğiyle oluşturulmuş olan katkı maddesi bilgi veritabanı mevcut mudur? Bu veri tabanı kamuya açık mıdır? Tüketiciler hangi ürünlerde hangi katkı maddesinin ne miktarda kullanıldığını şeffaf biçimde görebilmekte midir?

11. Çocuklara yönelik ürünlerde (çikolata, bisküvi, içecek, şekerleme vb.) kullanılan katkı maddeleri için özel sınırlandırmalar veya analiz sıklıkları var mıdır? Bu ürünlerde tatlandırıcı, renklendirici ve koruyucu gibi maddelerin kullanımı ayrı bir çerçevede mi denetlenmektedir?

12. Türkiye'deki katkı maddesi analiz laboratuvarlarının teknik yeterliliği ne düzeydedir? Hangi illerde bu analizleri yapabilecek akredite kamu veya özel laboratuvarlar mevcuttur? Bakanlık bu laboratuvarlarda hangi aralıklarla karşılaştırmalı doğruluk testleri uygulamaktadır?

13. Gıda katkı maddelerinin olası endokrin bozucu, nörolojik veya karsinogenik etkileri üzerine Bakanlığınızca desteklenen herhangi bir ulusal bilimsel araştırma veya proje yürütülmüş müdür?

14. Türkiye'de yürürlükte olan katkı maddeleri pozitif listesi en son hangi tarihte güncellenmiştir? Avrupa Birliği'nin son 3 yılda katkı maddeleriyle ilgili yaptığı yasaklama ve sınırlama kararları Türkiye'ye hangi tarihlerde yansıtılmıştır?